

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain ja maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi maatalousyrittäjien pakollisen tapaturmavakuutuksen henkilöpiiriä muun muassa uusien eläkemuotojen johdosta sekä selvennettäväksi, mistä lukien avopuoliso määrätään eläke- ja tapaturmavakuutuksen piiriin.

Esityksessä ehdotetaan myös säädettäväksi, että maatalousyrittäjätyöksi luetaan maatalousyrittäjien suorittama ravintohuoltoon kuuluva työ samoin kuin viljelmällä olevan asuinrakennuksen rakennustyö.

Myös vuosityöansiosäännöksiä muutettaisiin siten, että ne vastaisivat työntekijöiden tapaturmavakuutuslainsäädäntöä ja vähimmäisvuosityöansio koskisi periaatteessa kaikkia maatalousyrittäjiä. Muutos ei kuitenkaan koskisi sellaista maata-

lousyrittäjää, joka saa työvahingon sattuessa maatalousyrittäjien eläkelain mukaista eläkettä tai sellaista rintamaveteraanien varhaiseläkelain mukaista eläkettä, joka perustuu maatalousyrittäjien eläkelaisa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan.

Ehdotetuista muutoksista on arvioitu aiheutuviksi 3,5—4,1 miljoonan markan vuotuiset lisäkustannukset. Niistä valtion osuus olisi noin 1,0 miljoonaa markkaa vuosittain, lopun jäädessä yrittäjien itsensä, kansaneläkelaitoksen ja maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kustannettavaksi.

Esitys liittyy kevään 1986 maataloustuloratkaisuun.

Tarkoitus on, että lait tulevat voimaan mahdollisimman pian eduskunnan hyväksyttyä ne.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Henkilöpiiri

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmä toteutettiin 1 päivänä heinäkuuta 1982 voimaan tulleella maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslailla (1026/81). Lain tarkoituksena oli antaa tapaturmavakuutuslain (608/48) mukainen tapaturmaturva niille 18—64-vuotiaille maatalouden harjoittajille, kalastajille ja poronhoitajille, jotka kuuluvat yrittäjinä tai perheenjäseninä vakuutettuina maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) piiriin. Edellä mainittujen vakuutettujen lisäksi vakuutusturvan saivat 14—17-vuotiaat maatalousyrittäjät sekä maatalousyrittäjät, joiden

yrittäjätoiminta oli jatkunut alle neljä kuukautta. Vakuutusturvan saivat myös sellaiset maatalousyrittäjän perheenjäsenet, joille ei maksettu rahapalkkaa, sekä maatalousyrittäjien eläkelain mukaiselle osatyökyvyttömyys-, työttömyys- tai sukupolvenvaihdoseläkkeelle taikka rintamaveteraanien varhaiseläkkeelle siirtyneet maatalousyrittäjät ja perheenjäsenet.

Jos maatalousyrittäjä on siirtynyt maatalousyrittäjien eläkelain mukaiselle täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle, ei hänelle suoriteta maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaista korvausta eläkkeelläoloaikana sattuneesta työvahingosta. Tästä on säädetty viimeksi mainitun lain 7 §:n 1 momentissa. Sen sijaan oikeus korvaukseen on sellaisella maatalousyrittäjällä, joka saa muuta työeläkejärjestelmän täyttää työkyvyttö-

myyseläkettä. Eri lakien mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavien maatalousyrittäjien osallistumisessa maatalousyrittäjien työhön ei ole kuitenkaan käytännössä eroa. Sellaiselle maatalousyrittäjälle, jonka työeläkkeen määrässä on otettu huomioon aika työkyvyttömyyden alkamisesta eläkeikään asti, ei voida vahvistaa myöskään maatalousyrittäjien eläkelain mukaista vakuutusta. Täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneen maatalousyrittäjän työpanos jää työkyvyn rajoituneisuuden vuoksi pakostakin vähäiseksi. Tavalisesti tällainen maatalousyrittäjä kykenee ottamaan osaa yrityksen työhön vain harrastusluotoisesti. Edellä sanotun vuoksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pakollisen tapaturmavakuutuksen ulkopuolelle jäisi aikaisemman lisäksi myös sellainen maatalousyrittäjä, joka saa muuta kuin maatalousyrittäjätoimintaan perustuvaa täyttä työkyvyttömyyseläkettä, jos hänen eläkkeensä määrässä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Säännös tästä ehdotetaan otettavaksi lain 7 §:n 1 momenttiin.

Vuoden 1986 alusta ovat tulleet voimaan lait (666—674/85), jotka muun ohessa sisältävät säännökset yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja varhennetusta vanhuuseläkkeestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakia sovellettaessa yksilöllinen varhaiseläke on rinnastettavissa työeläkejärjestelmän täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen ja varhennettu vanhuuseläke sanotun järjestelmän 65 vuotta täyttäneitä koskevaan vanhuuseläkkeeseen. Tämän vuoksi olisi lakia tarkistettava siten, että se ei koskisi maatalousyrittäjää, jolla on oikeus saada maatalousyrittäjien eläkelain mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä tai sellaista varhennettua vanhuuseläkettä tai muiden työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä, joita määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Säännökset tästä ehdotetaan sisällytettäväksi lain 7 §:n 1 momenttiin.

Maatalousyrittäjien eläkelakia ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakia sovellettaessa on yhteiseen lukuun toimivaksi katsottu paitsi maatalousyrittäjän puoliso myös henkilö, joka on jatkuvasti elänyt hänen taloudessaan avioliitonomaisissa olosuhteissa. Tällaisten avopariensa osalta on kuitenkin jäänyt epäselväksi, mistä lähtien eläkevakuutus tulisi vahvistaa. Valitusviranomaisen päätöksistä on voitu havaita, että nimenomaisen säännöksen puuttuessa joudutaan vakuutus vahvistamaan pitkältikin ajalta takautuvasti

ja korvaamaan sellaisenakin aikana sattunut tapaturma, jolta vakuutusta ei ole vahvistettu tai josta vakuutus on järjestetty työntekijöiden tapaturmavakuutusjärjestelmän mukaan. Asian korjaamiseksi ehdotetaan, että mainittuihin lakeihin otetaan nimenomainen säännös, jonka mukaan maatalousyrittäjänä pidetään myös henkilöä, joka yrityksen työhön osallistuen jatkuvasti elää maatalousyrittäjän kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa. Koska eläkelaitos ei voi käytännössä valvoa ja selvittää sitä, milloin yhteisessä taloudessa asuminen on alkanut ja vakiintunut, ja kun kunkin oman edun mukaista on huolehtia vakuutuksen ottamisesta, vahvistettaisiin vakuutus hakemusta seuraavasta päivästä. Säännökset sisällytettäisiin maatalousyrittäjien eläkelain 1 §:n 2 momentin 5 kohtaan ja 3 §:n 3 momenttiin ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 3 §:n 5 kohtaan.

Lähinnä selvyuden vuoksi viimeksimainitun lain 7 §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi uusi 2 momentti, jossa todettaisiin, että edellä tarkoitulla henkilöllä on oikeus lain mukaiseen korvaukseen, jos työvahinko on sattunut sinä aikana, jona hänellä on voimassa maatalousyrittäjien eläkelain mukainen vakuutus. Tapaturmaturva tulisi olla myös sellaisella edellä tarkoitettulla henkilöllä, jonka vakuutus on päättynyt muulle kuin maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulle eläkkeelle siirtymiseen. Säännös tästä ehdotetaan sisällytettäväksi saman pykälän 2 momenttiin.

1.2. Maatalousyrittäjätyön käsite

Maatalousyrittäjien pakollinen tapaturmavakuutus korvaa ne vahingot, jotka syntyvät vakuutetun toimiessa maatalousyrittäjätyössään tai siitä johtuvissa olosuhteissa. Jos sanonnalliset erot jätetään huomioon ottamatta, korvauksen piiriin kuuluva työ on määritelty maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaisia asiallisesti samalla tavalla kuin tapaturmavakuutuslaisia. Lakien tulkinna on myös soveltuvin osin noudatettava samoja periaatteita. Maatalousyrittäjällä rajan vetäminen yrittäjätyön ja yksityistalouden tai vapaaajan toimien välillä on kuitenkin usein käytännössä vaikeaa. Tavallisesti maatalousyrittäjä asuu yrityksessään, joka näin ollen on paitsi hänen työpaikkansa myös hänen asuntonsa ja kotinsa. Maatalousyrittäjällä ei ole kiinteää työaika eikä samassa mielessä kiinteää työpaikkaa kuin työsuhteisella työntekijällä yleensä on.

Ongelmalliseksi rajan vetäminen korvattavan työn ja sen ulkopuolelle jäävien yksityistalouden toimien välille on osoittautunut muun muassa silloin, kun on kysymys maatalousyrittäjäperheelle yrityksessä järjestetystä ravintohuollosta. Tähänastisessa käytännössä on katsottu, että ravintohuollon järjestäminen maatalousyrittäjien työskenteleville vieraille työntekijöille ja palkkaa saaville perheenjäsenille kuuluu pakollisen tapaturmavakuutuksen piiriin. Toisin on sen sijaan arvosteltu ravintohuoltoa, joka on järjestetty yrittäjäperheen muille kuin palkkaa saaville perheenjäsenille. Sitä on pidetty yksityistalouteen kuuluvana eikä sen töissä sattuneita vahinkoja ole korvattu työvahinkoina. Nykyisessä oikeuskäytännössä ei kuitenkaan oteta huomioon sitä sidonnaisuutta, mikä yrittäjäperheen työntekijöille järjestetyllä ravintohuollolla on käytännössä maatalousyrittäjien toimintaan. Yrityksen töiden järjestelyn kannalta on tarkoituksenmukaista, että kaikki yrityksen töihin osallistuvat saavat ravintohuollon yrityksestä. Ravintohuoltoon kuuluvia töitä myös tehdään samanaikaisesti ja lomittain yrityksen muiden töiden kanssa. Tavanomaisen ravintohuollon järjestäminen maatalousyrittäjien perheenjäsenille, jotka osallistuvat yrityksen työhön, liittyy samalla tavalla yrityksen toimintaan kuin sen järjestäminen vieraille työntekijöille.

Näin ollen yrittäjän perheenjäsenen ravintohuoltoon liittyvä työ on tarkoituksenmukaista sisällyttää maatalousyrittäjätyöhön samalla tavalla kuin palkkatyövoimallekin järjestetty ravintohuolto. Niin ikään tämän työn tulisi kuulua myös yrittäjäperheen jäsenille tehtynä pakollisen tapaturmavakuutuksen piiriin. Edellä esityn perusteella ehdotetaan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 6 §:n 5 momenttia täsmennettäväksi siten, että maatalousyrittäjätyönä pidettäisiin myös maatalousyrittäjien tavanomaiseen ravintohuoltoon kuuluvaa työtä, jos maatalousyrittäjä tekee sanottua työtään omassa, perheenjäsenensä tai avopuolisonsa maatalousyrittäjien yrityksessä. Sitä vastoin siihen eivät kuuluisi sellaiset poikkeukselliset työt, jotka aiheutuvat esimerkiksi perhejuhlien järjestämisestä.

Tähänastisessa korvauskäytännössä ongelmia korvattavan työn rajaamisessa on esiintynyt myös silloin, kun on ollut kysymys maatalousyrittäjien tapahtuvaan rakentamiseen liittyvistä töistä. Rakennustöistä tuotantorakennusten rakentamis-, korjaus- ja kunnostustöitä on pidetty maatalousyrittäjätyönä. Asuinrakennus on tulkittu lähinnä yksityiselämän tarpeita palvelevaksi, minkä vuoksi pakollista tapaturmaturvaa ei ole

ulotettu sen rakennustöihin. Kun maatalousyrittäjä asuu maatilallaan, palvelee asuinrakennus kuitenkin olennaisesti muutakin kuin hänen asumistaan. Osa yrityksen työstä tehdään asunnossa ja siellä sijaitsee useasti myös yrityksen varasto- ja huoltotiloja. Kotieläintaloutta harjoittavilla maatalousyrittäjillä maatilalla sijaitseva asunto mahdollistaa lisäksi tälle toiminnalle välttämättömän päivätyksen. Tämän vuoksi onkin katsottava, että viljelmällä sijaitsevan, yrittäjän itsensä tai hänen yrityksensä työhön osallistuvan perheenjäsenen taikka syytinkiläisen asuinrakennuksen rakennustyö on maatalousyrittäjätyötä. Edellä olevan perusteella ehdotetaan muutettavaksi lain 6 §:n 5 momenttia myös siten, että maatalousyrittäjätyönä pidettäisiin myös viljelmällä olevan asuinrakennuksen rakentamistyötä.

1.3. Maatalousyrittäjän vuosityöansion määräytyminen

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaiset ansionmenetykskorvaukset — päiväraha, tapaturmaeläke ja perhe-eläke — lasketaan maatalousyrittäjän vuosityöansion perusteella. Vuosityöansiota laskettaessa otetaan huomioon maatalousyrittäjän maatalousyrittäjien eläkelain mukainen työtulo tai, jos häntä ei ole vakuutettu sanotun lain mukaisesti, sanotun lain mukaisten perusteiden mukaan arvioitu työtulo. Jos hän on ollut maatalousyrittäjätoimintansa ohessa työsuhteessa, lasketaan vuosityöansio ottamalla huomioon myös työsuhteesta saatu ansio tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Säännökset näistä seikoista sisältyvät maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 §:ään ja 12 §:n 1 ja 2 momenttiin.

Jos työntekijälle on sattunut tapaturma hänen työsuhteessaan, on viimeaikaisessa käytännössä pyritty siihen, että hänen vuosityöansiotaan laskettaessa voitaisiin ottaa huomioon hänen koko ansiotoimintansa. Tapaturmavakuutuslain 28 §:ään tehtyjen tarkistusten (526 ja 1027/81) jälkeen tämän käytännön voidaan katsoa saaneen vahvistuksen laissa. Laskutapa perustuu siihen tapaturmavakuutuksessa omaksuttuun ajatukseen, että työntekijän tulee saada korvaus kaikesta ansionmenetyksestä, jonka työtapaturma hänelle aiheuttaa, eikä pelkästään niistä ansioista, joita hän olisi saanut kysymyksessä olevassa työsuhteessa.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain säännökset ovat siinä suhteessa epäselvät, että voidaanko vuosityöansion lukea muussa yrittäjä-

toiminnassa kuin maatalousyrittäjätoiminnassa saatu työtulo. Ei ole kuitenkaan perusteita sille, että laissa olisi tässä kohdin voimassa erilaiset periaatteet kuin tapaturmavakuutuslaissa. Yhdenmukaisen käytännön varmistamiseksi ehdotetaan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 12 §:n 2 momenttia täsmennettäväksi. Laissa oleva viittaussäännös korjattaisiin siten, että maatalousyrittäjälle, joka yrittäjätoimintansa ohella on tehnyt muuta ansiotyötä, vuosityöansio tästä muusta työstä määrättäisiin tapaturmavakuutuslain 28 §:n mukaisesti. Tällä vältettäisiin myös se käytännössä ilmennyt epä johdonmukaisuus, että yhteensovitus tilanteissa sairausvakuutuksen ja liikennevakuutuksen säännökset edellyttävät kaiken työansion huomioon ottamista ansionmenetyskorvausta laskettaessa.

Jos maatalousyrittäjän vuosityöansio maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain säännösten mukaan laskettuna on pienempi kuin tapaturmavakuutuslain 16 §:n 6 momentissa säädetty vähimmäisvuosityöansio, käytetään ensiksi mainitun lain 12 §:n 3 momentin säännöksen perusteella vuosityöansiona sanottua vähimmäisvuosityöansiota. Tämä on vuoden 1986 tasossa 29 700 markkaa. Vähimmäisvuosityöansiota ei kuitenkaan käytetä, jos työvahinko on sattunut sellaisessa toiminnassa, josta maatalousyrittäjä ei ole velvollinen maksamaan vakuutusmaksua maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 17 §:n 1 momentin mukaisesti. Vähimmäisvuosityöansiota ei siten käytetä, jos kysymys on sellaisesta mainitun lain piiriin kuuluvasta maatalousyrittäjästä, joka ei ole velvollinen ottamaan maatalousyrittäjien eläkelain mukaista vakuutusta ja jonka ei tarvitse myöskään maksaa tapaturmavakuutusmaksua. Tällaisia vähimmäisvuosityöansion soveltamispiiriin ulkopuolelle jääviä vakuutettuja ovat maatalousyrittäjän perheenjäsenet, joille ei makseta viljelmältä rahapalkkaa, 14—17-vuotiaat maatalousyrittäjät ja maatalousyrittäjät, joiden maatalousyrittäjien eläkelain mukainen yrittäjätoiminta on jatkunut alle neljä kuukautta sekä sellaiset maatalousyrittäjät, jotka ovat mainitun lain mukaisella osatyökyvyttömyys-, työttömyys- tai sukupolvenvaihdoseläkkeellä taikka maatalousyrittäjätoimintaan perustuvalla rintamaveteraanien varhaiseläkkeellä. Tällaiselle maatalousyrittäjälle vuosityöansio arvioidaan erikseen hänen kulloisenkin työpanoksensa mukaan.

Kokemus osoittaa, että vähimmäisvuosityöansion käyttämistä koskevat säännökset eivät ole nykyisellään eräissä tapauksissa tarkoituksenmukaisia. Jos maatalousyrittäjän perheenjäsen työs-

kentelee opiskelun vuoksi tai muusta syystä vain aika ajoin maatalousyrittäjätoiminnassa, johtavat nykyiset vuosityöansion määrittämissäännökset kohtuuttoman pieneen ansionmenetyskorvaukseen. Tällaisen henkilön korvausasia viivästyy sen vuoksi, että vuosityöansioon vaikuttavat tekijät on erikseen selvitettävä. Hakijan sosiaaliturvan tason kannalta tällä selvittelyllä ei ole yleensä merkitystä. Tämä johtuu siitä, että sairausvakuutuslain vähimmäispäivärahaa koskeva säännös tavallisesti takaa hänelle korkeamman päivärahan. Hakija joutuu sitä paitsi nykyisen järjestelmän vallitessa hakemaan päivärahaa sekä maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta että kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta.

Edellä olevan johdosta ehdotetaan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 12 §:n 3 momenttia muutettavaksi niin, että vakuutusmaksua maksamattomia maatalousyrittäjiä säädetäisiin koskemaan sama vähimmäisvuosityöansio, joka koskee vakuutusmaksua maksavia maatalousyrittäjiä. Tällä tavalla vältettäisiin monet vuosityöansion määrittämisvaikeudet ilman, että muutos kuitenkaan merkittävästi vaikuttaisi järjestelmän kustannuksiin. Muutos ei kuitenkaan koskisi niitä maatalousyrittäjiä, jotka ovat maatalousyrittäjien eläkelain mukaisella osatyökyvyttömyys-, työttömyys- tai sukupolvenvaihdoseläkkeellä taikka maatalousyrittäjätoimintaan perustuvalla rintamaveteraanien varhaiseläkkeellä. Nämä henkilöt saavat jo ennestään perussosiaaliturvan korvauksia, minkä vuoksi vähimmäisvuosityöansion soveltaminen heihin ei ole tarkoituksenmukaista.

Työntekijöiden tapaturmavakuutuksessa on pyritty erityisesti varmistamaan, että työtaturmassa vammautuneet nuoret työntekijät saisivat riittävän korvauksen vahingon aiheuttamasta ansionmenetyksestä. Nuoren henkilön työansio ei ole useinkaan vielä saavuttanut sitä tasoa, miksi se ammattiin opiskelun tai ammattiin muutoin perehtymisen myötä olisi myöhemmin noussut. Tämän vuoksi työntekijöiden vakuutuksessa onkin nuorilla vahingoittuneilla sovellettu muista poikkeavaa vuosityöansion määrittelyä. Se perustuu sosiaali- ja terveysministeriön tapaturmavakuutuslain nojalla antamiin yleisiin ohjeisiin (855/48). Niiden keskeinen sisältö on, että "rahapalkatta tai alhaista palkkaa vastaan" työskentelevän henkilön vuosityöansioksi olisi määrättävä samaa työtä tekevän henkilön keksimääräinen palkka paikkakunnalla. Ammattioppilaan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansioksi olisi määrättävä ansio, minkä asianomainen

henkilö oppiaikansa päätyttyä olisi todennäköisesti saanut.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa ei ole erityissäännöksiä vuosityöansion määräämistä edellä tarkoitetuille henkilöille. Laissa ei ole myöskään sellaista viittausta tapaturmavakuutuslakiin, joka mahdollistaisi sen mukaisen käytännön siirtämisen maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmään. Kuitenkin maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaisessa työtapaturmassa työtä tekeillä nuorilla ja opiskelijoilla on työtapaturman varalta samanlainen erityisturvan tarve kuin työsuhteessa olevilla työntekijöillä.

Edellä sanotun vuoksi ehdotetaan, että maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 §:ään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö antaa määräykset siitä, mitä on sanottua lakia sovellettaessa pidettävä ilman rahapalkkaa tai alhaisella palkalla työskentelevän sekä ammattioppilain, harjoittelijan ja muun nuoren vuosityöansiona.

1.4. Vapautus vakuutusmaksuvelvollisuudesta

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 19 §:n nojalla maatalousyrittäjällä on oikeus hakemuksesta saada vapautus velvollisuudesta maksa sanotun lain mukaista vakuutusmaksua. Vapautus edellyttää, että maatalousyrittäjä on ottanut laissa tarkoitettua työvahingon varalta tapaturmavakuutuksen, jonka etuuksien taso vastaa vähintään maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaista työvahinkoturvaa. Vapauttamissäännös on jäänyt käytännössä merkityksettömäksi. Koska asiallisesti tarpeettoman säännöksen mukanaolo laissa aiheuttaa maatalousyrittäjien keskuudessa toistuvia väärinkäsityksiä, ehdotetaan, että mainittu säännös kumottaisiin tarpeettomana.

1.5. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tietojenantovelvollisuus

Suoritettaessa liikennevakuutuslain (279/59) 6 §:n 2 momentin nojalla korvauksia tulojen ja elatuksen vähentymisestä, on korvausten perusteena oleva vuosityöansio määrätty liikennevahingossa vammautuneelle maatalousyrittäjälle aiemmin pääsääntöisesti hänen verotuksessa todetun ansiotulonsa mukaan. Verotustietojen hankkiminen on kuitenkin osoittautunut käytännössä hankalaksi ja usein viivästyttänyt tarpeettomasti korvausasian käsittelyä. Sen vuoksi liikennevakuu-

tuksessa on nyt siirrytty käyttämään maatalousyrittäjän vuosityöansion määrittelyssä ensi sijassa hänen maatalousyrittäjien eläkelain mukaista työtuloaan. Yrittäjän työtulot ovat helposti saatavissa maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta. Ne myös vastaavat verotustietoja paremmin maatalousyrittäjän vakiintunutta tulotasoa. Samaa työtuloa tarvitsevat myös tapaturmavakuutuslaitokset suorittaessaan ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuslain mukaisessa työtapaturmassa vahingoittuneelle maatalousyrittäjälle.

Maatalousyrittäjien eläkejärjestelmässä ei ole nimenomaista säännöstä, joka velvoittaisi maatalousyrittäjien eläkelaitoksen antamaan liikennevakuutuslaitoksille niiden tarvitsemat tiedot maatalousyrittäjän työtulosta. Kun myöskään liikennevakuutuslaissa ei ole säännöstä liikennevakuutuslaitosten oikeudesta saada tietoja maatalousyrittäjien eläkelaitokselta, ei tietoliikenne näiden laitosten välillä ole voimassa olevien säännösten mukaan mahdollista. Tapaturmavakuutuslaitoksilla on tapaturmavakuutuslain 65 a §:n mukaan oikeus saada kaikki niiden käsiteltävänä olevan vakuutus- tai korvausasian ratkaisuun vaikuttavat tiedot.

Edellä sanotun perusteella ehdotetaan maatalousyrittäjien eläkelakia muutettavaksi siten, että maatalousyrittäjien eläkelaitoksella olisi velvollisuus antaa liikennevakuutuslain 19 §:ssä mainituille vakuutusyhtiöille sekä liikennevakuutusyhdistykselle ja tapaturmavirastolle niiden liikennevakuutuslain mukaisia korvauksia määrättäessä tarvitsemat tiedot maatalousyrittäjien eläkelain 8 §:ssä tarkoitettua maatalousyrittäjän työtulosta. Säännös tietojenantovelvollisuudesta ehdotetaan sisällytettäväksi maatalousyrittäjien eläkelain 19 §:ään sen uudeksi 7 momentiksi.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuista muutoksista arvioidaan aiheutuvan 3,5—4,1 miljoonan markan vuotuiset lisäkustannukset maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmälle. Maatalousyrittäjätöön käsitteen ulottaminen maatalousyrittäjäperheen ravinto- ja hoitoon lisää vuotuisia kustannuksia 1,2—1,5 miljoonaa markkaa. Asuinrakennuksen rakennustyön ottaminen korvauksen piiriin aiheuttaa 0,5—0,6 miljoonan markan vuotuisen lisämenon. Vähimmäisvuosityöansion saattaminen koskemaan muita maatalousyrittäjiä kuin eläkeläisiä lisää vuotuisia kustannuksia noin 0,3

miljoonaa markkaa. Arviolta saman suuruisen kustannuslisän aiheuttaa vuosityöansion määrittelyn muutos opiskelijoilla ja muilla nuorilla henkilöillä. Maatalousyrittäjän koko ansiotoiminnan huomioon ottaminen vuosityöansiossa lisää kustannuksia 1,3—1,4 miljoonaa markkaa vuodessa. Muut muutokset eivät vaikuta järjestelmän kustannuksiin.

Ehdotetuista muutoksista valtiolle aiheutuva lisäkustannus on noin 1,0 miljoonaa markkaa. Muun osan kustannuksista suorittavat maatalousyrittäjät, kansaneläkelaitos ja maatalousyrittäjien eläkelaitos.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun eduskunta on ne hyväksynyt.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81) 19 §,

muutetaan 3 §:n 3 ja 4 kohta, 6 §:n 5 momentti, 7 §:n 1 momentti, 12 §:n 2 ja 3 momentti ja 21 §:n 1 momentin 3 kohta, sekä

lisätään 3 §:ään uusi 5 kohta ja 7 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä 11 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

3 §

Maatalousyrittäjällä tarkoitetaan tässä laissa:

3) poronmistajaa, joka omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun tekee poronhoitotyötä;

4) henkilöä, joka tekee 1, 2 tai 3 kohdassa mainittua työtä niissä tarkoitetun yrittäjän perheenjäsenenä; sekä

5) henkilöä, joka tekee 1, 2 tai 3 kohdassa mainittua työtä ja jatkuvasti elää niissä tarkoitetun yrittäjän kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

6 §

Maatalousyrittäjätyöllä tarkoitetaan maatalousyrittäjän tekemää 3 §:ssä tarkoitettua työtä. Tällaisena työnä pidetään myös viljelmällä olevan asuinrakennuksen rakentamistyötä sekä sellaista maatalousyrittäjien tavanomaiseen ravintohuoltoon kuuluvaa työtä, jota maatalousyrittäjä tekee maatalousyrittäjyyskassassa.

7 §

Tämän lain mukaista korvausta ei kuitenkaan suoriteta työvahingosta, jos se on sattunut:

1) ennen kuin maatalousyrittäjä on täyttänyt 14 vuotta tai sen jälkeen, kun hän on täyttänyt 65 vuotta;

2) sinä aikana, jolta maatalousyrittäjä on maatalousyrittäjien eläkelain 4 §:n 1 momentin nojalla vapautettu sanotun lain mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta; taikka

3) sinä aikana, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus saada

a) maatalousyrittäjien eläkelain mukaista sellaista varhennettua vanhuuseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika;

b) maatalousyrittäjien eläkelain mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä; tai

c) laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun yrittäjätoimintaan kuin maatalousyrittäjätoimintaan perustuvaa sellaista täyttä työkyvyttömyys-

eläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Tämän lain 3 §:n 5 kohdassa tarkoitettulla henkilöllä on oikeus korvaukseen vain, jos työvahinko on sattunut sinä aikana, jolta hänellä on voimassa maatalousyrittäjien eläkelain mukainen vakuutus tai jolta hänellä on oikeus saada muuta kuin 1 momentin 3 kohdassa mainittua sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on sanottu vakuutuksen perusteella otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika.

11 §

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa määräykset siitä, mitä on pidettävä ilman rahapalkkaa tai alhaisella palkalla työskentelevän sekä ammattioppilaan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansiona.

12 §

Jos maatalousyrittäjä on maatalousyrittäjätyön-
sä ohella tehnyt muuta ansiotyötä, otetaan myös hänen siitä saamansa työansio vuosityöansiota

laskettaessa huomioon tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Jos vuosityöansio 11 §:n ja tämän pykälän mukaisesti laskettuna on pienempi kuin tapaturmavakuutuslain 16 §:n 6 momentissa säädetty markkamäärä, käytetään vuosityöansiona sanottua määrää. Tätä momenttia ei kuitenkaan sovelleta, jos työvahinko on sattunut aikana, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus saada maatalousyrittäjien eläkelain mukaista eläkettä taikka sellaista rintamaveteraanien varhaiseläkelain (13/82) mukaista eläkettä, joka perustuu maatalousyrittäjien eläkelaisissa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan.

21 §

Sosiaali- ja terveysministeriön määräämin ehdoin ja 17 §:n 2 momentissa säädetyn maksuin voidaan tämän lain mukainen vakuutus myöntää maatalousyrittäjälle:

3) joka haluaa itselleen vakuutuksen 7 §:n 1 momentissa tarkoitettun työvahingon varalta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

2.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 1 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat 23 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (830/70), sekä

lisätään 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 5 kohta, 3 §:ään uusi 3 momentti ja 19 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 23 päivänä joulukuuta 1970 annetulla lailla sekä 20 päivänä syyskuuta 1974 ja 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetuilla laeilla (751/74 ja 668/85), uusi 7 momentti seuraavasti:

1 §

Maatalousyrittäjällä tarkoitetaan:

3) poronmistajaa, joka omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun tekee poronhoitotyötä;

4) henkilöä, joka tekee 1, 2 tai 3 kohdassa mainittua työtä niissä tarkistetun yrittäjän perheenjäsenenä; sekä

5) henkilöä, joka tekee 1, 2 tai 3 kohdassa mainittua työtä ja jatkuvasti elää niissä tarkoitettu yrittäjän kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

3 §

Edellä 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettu henkilö vakuutetaan hakemusta seuraavasta päivästä.

19 §

Maatalousyrittäjien eläkelaitos on velvollinen sen lisäksi, mitä muualla laissa on säädetty eläkelaitoksen velvollisuudesta antaa tietoja, antamaan tiedot myös liikennevakuutuslain (279/59) 19 §:ssä mainituille vakuutusyhtiöille sekä liiken-

nevakuutusyhdistykselle ja tapaturmavirastolle sen vuosityöansion määrittämistä varten, joka tarvitaan liikennevahingon korvausta laskettaessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 1986

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa*

1.

Laki

maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81) 19 §,*muutetaan* 3 §:n 3 ja 4 kohta, 6 §:n 5 momentti, 7 §:n 1 momentti, 12 §:n 2 ja 3 momentti ja 21 §:n 1 momentin 3 kohta, sekä*lisätään* 3 §:ään uusi 5 kohta ja 7 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä 11 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:*Voimassa oleva laki*

3 §

Maatalousyrittäjillä tarkoitetaan tässä laissa:

3) poronomistajaa, joka omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun tekee poronhoitotyötä; *ja*

4) henkilöä, joka tekee 1—3 kohdassa tarkoitettua työtä perheenjäsenenä.

Ehdotus

3 §

Maatalousyrittäjällä tarkoitetaan tässä laissa:

3) poronomistajaa, joka omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun tekee poronhoitotyötä;

4) henkilöä, joka tekee 1, 2 *tai* 3 kohdassa *mainittua* työtä *niissä* tarkoitettun yrittäjän perheenjäsenenä; *sekä*5) *henkilöä, joka tekee 1, 2 tai 3 kohdassa mainittua työtä ja jatkuvasti elää niissä tarkoitettun yrittäjän kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.*

6 §

Maatalousyrittäjätyöllä tarkoitetaan työtä 3 §:ssä mainituissa toiminnoissa.

Maatalousyrittäjätyöllä tarkoitetaan maatalousyrittäjän tekemää 3 §:ssä tarkoitettua työtä. Tällaisena työnä pidetään myös viljelmällä olevan asuinrakennuksen rakentamistyötä sekä sellaista maatalousyrittäjän tavanomaiseen ravintohuoltoon kuuluvaa työtä, jota maatalousyrittäjä tekee maatalousyrittäjänsä.

7 §

Tämän lain mukaista korvausta ei kuitenkaan suoriteta työvahingosta, joka on sattunut:

1) ennen kuin maatalousyrittäjä täytti 14 vuotta tai sen jälkeen, kun hän täytti 65 vuotta;

2) sinä aikana, jolloin maatalousyrittäjä on maatalousyrittäjien eläkelain 4 §:n 1 momentin nojalla vapautettu sanotun lain mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta;

7 §

Tämän lain mukaista korvausta ei kuitenkaan suoriteta työvahingosta, *jos se* on sattunut:1) ennen kuin maatalousyrittäjä *on täyttänyt* 14 vuotta tai sen jälkeen, kun hän *on täyttänyt* 65 vuotta;2) sinä aikana, *jolta* maatalousyrittäjä on maatalousyrittäjien eläkelain 4 §:n 1 momentin nojalla vapautettu sanotun lain mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta; *taikka*

Voimassa oleva laki

3) sinä aikana, jolloin maatalousyrittäjällä on oikeus saada maatalousyrittäjien eläkelain mukaista täyttä työttömyyseläkettä; tai

4) sinä aikana, jolloin maatalousyrittäjä on tämän lain 19 §:n nojalla vapautettu maksamasta tämän lain 17 §:n 1 momentin mukaista vakuutusmaksua.

Ehdotus

3) sinä aikana, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus saada

a) maatalousyrittäjien eläkelain mukaista sellaista varhennettua vanhuuseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika;

b) maatalousyrittäjien eläkelain mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä; tai

c) laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun yrittäjätoimintaan kuin maatalousyrittäjätoimintaan perustuvaa sellaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Tämän lain 3 § 5 kohdassa tarkoitettulla henkilöllä on oikeus korvaukseen vain, jos työvahinko on sattunut sinä aikana, jolta hänellä on voimassa maatalousyrittäjien eläkelain mukainen vakuutus tai jolta hänellä on oikeus saada muuta kuin 1 momentin 3 kohdassa mainittua sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on sanotun vakuutuksen perusteella otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika.

11 §

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa määräykset siitä, mitä on pidettävä ilman rahapalkkaa tai alhaisella palkalla työskentelevän sekä ammattioppilaan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansiona.

12 §

Maatalousyrittäjälle, joka yrittäjätoimintansa ohella on ollut työsuhteessa, lasketaan vuosityöansio ottamalla huomioon myös työsuhteessa saatu ansio tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Jos vuosityöansio 11 §:n ja tämän pykälän mukaisesti laskettuna alittaa tapaturmavakuutuslain 16 §:n 6 momentissa säädetyn markkamäärä, käytetään vuosityöansiona sanottua määrää. Tätä

Jos maatalousyrittäjä on maatalousyrittäjätyössä ohella tehnyt muuta ansiotyötä, otetaan myös hänen siitä saamansa työansio vuosityöansiota laskettaessa huomioon tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Jos vuosityöansio 11 §:n ja tämän pykälän mukaisesti laskettuna on pienempi kuin tapaturmavakuutuslain 16 §:n 6 momentissa säädetty markkamäärä, käytetään vuosityöansiona sanot-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

momenttia on kuitenkin sovellettava vain, jos työvahinko on sattunut sellaisessa toiminnassa, josta maatalousyrittäjä on velvollinen maksamaan vakuutusmaksua 17 §:n 1 momentin mukaisesti.

tua määrää. Tätä momenttia ei kuitenkaan sovelleta, jos työvahinko on sattunut aikana, jolta maatalousyrittäjällä on oikeus saada maatalousyrittäjien eläkelain mukaista eläkettä taikka sellaista rintamaveteraanien varhaiseläkelain (13/82) mukaista eläkettä, joka perustuu maatalousyrittäjien eläkelaiissa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan.

19 §

Maatalousyrittäjällä on oikeus hakemuksesta saada vapautus 17 §:n 1 momentin mukaisesta vakuutusmaksusta, jos hän on ottanut 6 §:ssä tarkoitettun työvahingon varalta tapaturmavakuutuksen, jonka etuuksien taso vähintään vastaa tämän lain mukaista työvahinkoturvaa.

(19 § kumotaan)

Vapautus myönnetään hakemuksen tekemistä, ja se on voimassa toistaiseksi. Sen jatkumisen edellytyksenä on kuitenkin, että maatalousyrittäjä vuosittain toimittaa todistuksen vapautuksen edellytysten olemassaolosta.

Vapautusasian käsittelee tapaturmavakuutuslaitos, jonka päätökseen saa hakea muutosta.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä tämän pykälän soveltamisesta.

21 §

Sosiaali- ja terveysministeriön määräämin ehdoin ja 17 §:n 2 momentissa säädetyin maksuin voidaan tämän lain mukainen vakuutus myöntää maatalousyrittäjälle:

3) joka haluaa itselleen vakuutuksen 7 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettun työvahingon varalta.

3) joka haluaa itselleen vakuutuksen 7 §:n 1 momentissa tarkoitettun työvahingon varalta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

2.

Laki maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 1 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohta, sellaisena kuin ne ovat 23 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (830/70), sekä

lisätään 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 5 kohta 3 §:ään uusi 3 momentti ja 19 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 23 päivänä joulukuuta 1970 annetulla lailla sekä 20 päivänä syyskuuta 1974 ja 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetuilla laeilla (751/74 ja 668/85), uusi 7 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Maatalousyrittäjällä tarkoitetaan

Maatalousyrittäjällä tarkoitetaan:

3) poronmistajaa, joka omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun tekee poronhoitotyötä; ja

3) poronmistajaa, joka omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun tekee poronhoitotyötä;

4) henkilöä, joka tekee 1—3 kohdissa tarkoitettua työtä perheenjäsenenä.

4) Henkilöä, joka tekee 1, 2 tai 3 kohdassa mainittua työtä niissä tarkoitetun yrittäjän perheenjäsenenä; sekä

5) henkilöä, joka tekee 1, 2 tai 3 kohdassa mainittua työtä ja jatkuvasti elää niissä tarkoitettua yrittäjän kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

3 §

Edellä 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettu henkilö vakuutetaan hakemusta seuraavasta päivästä.

19 §

Maatalousyrittäjien eläkelaitos on velvollinen sen lisäksi, mitä muualla laissa on säädetty eläkelaitoksen velvollisuudesta antaa tietoja, antamaan tiedot myös liikennevakuutuslain (279/59) 19 §:ssä mainituille vakuutusyhtiöille sekä liikennevakuutusyhdistykselle ja tapaturmavirastolle sen vuosityönsion määrittämistä varten, joka tarvitaan liikennevahingon korvausta laskettaessa.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .*